

OVERDRUK

Honderd jaar Sint Alfonsuskoor

W.M. van Leeuwen

Een paar honderd meter ten zuiden van de Westerkerk, dus alleen figuurlijk in de schaduw van de Oude Wester, bevindt zich aan de Keizersgracht op nummer 218 de kerk van de paters Redemptoristen. Vanaf de inwijding in 1854 was er een koor aan deze kerk verbonden, maar als officiële oprichtingsdatum van het Sint Alfonsuskoor¹ wordt aangehouden 1 mei 1881, de datum waarop het heren- en jongenskoor zich aansloot bij de Sint Gregoriusvereniging².

De geschiedschrijving van het koor in de vorm van jaarverslagen en notulen van vergaderingen sinds de officiële oprichting wordt voorafgegaan door een verslag over de periode 1878-1881. Deze periode wordt aangeduid als 'de tijd der invoering der strengere kerkmuziek'. Wat onder strengere kerkmuziek wordt verstaan, blijkt uit de opgave van de in 1878 aangeschafte muziek; missen en motetten van onder andere Croce, Palestrina, Lotti, Anerio, Arcadelt, Pitoni en van Stehle, Witt, Haller, namen die oudere kerkzangers bekend in de oren zullen klinken. Helaas vermeldt het verslag niet wat in die tijd onder minder strenge kerkmuziek werd verstaan.

Blijkens een recensie in De Tijd

van 1859 wordt 'het christelijk oor te dikwerf in onze tempels ontsticht door ene theatrale muziek, die meer voor de aankweking van den wereldzin dan voor de godsdienst geschikt is'. Hoe het ook zij, sinds 1881 hield het Sint Alfonsuskoor zich bij de vaststelling van het repertoire aan de richtlijnen van de Sint Gregoriusvereniging. Dit betekende dat veel aandacht werd geschonken aan de uitvoering van het Gregoriaans en aan de klassieke polyfone muziek. Dat het Sint Alfonsuskoor een zekere faam op dit gebied had verworven, bleek uit de uitvoeringen tijdens vergaderingen van de Sint Gregoriusvereniging, maar ook uit het feit, dat het koor onder leiding van Hubert Cuypers voor leerlingen van het Amsterdams Conservatorium en in aanwezigheid van Bernard Zweers een repetitie van bovengenoemde muziek gaf.

Naast deze klassieke muziek werden ook werken uitgevoerd van moderne componisten als Perosi en Ruffini. De tijdspanne van ruim twee eeuwen tussen de klassieke en moderne componisten zou pas in de zestiger jaren van deze eeuw worden opgevuld.

Hubert Cuypers belangrijke figuur

Bij de opsomming van de omstreeks 1900 moderne componisten mag de naam van Hubert Cuypers niet ontbreken. Op achttienjarige leeftijd kwam hij, na zijn opleiding aan de kerkmuziekschool 'Gregoriushaus' in Aken, in 1891 bij het Sint Alfonsuskoor, eerst als organist, na drie jaar ook als directeur-organist, een functie die hij bijna 25 jaar zou bekleden.

Gedurende die tijd werd het koorrepertoire verrijkt met missen, hymnen en motetten van zijn hand, waarvan vele pas jaren na de eerste uitvoering werden uitgegeven om daarna door vele andere kerkkoren te worden uitgevoerd. Behalve als componist werd Cuypers ook genoemd als organist en zangpedagoog. Van deze laatste kwaliteit hebben veel jongens uit de Amsterdamse binnenstad³, die hun eerste muzikale vorming op het Sint Alfonsuskoor ontvingen, geprofiteerd. Ook de opvolgers van Cuypers hebben veel jongens in contact gebracht met de schoonheid van de kerkmuziek, geen eenvoudige opgave wanneer men zich realiseert dat een jongenskoor na zes jaar volkomen is vernieuwd. Velen van hen werden na de stemovergang lid van andere koren, waardoor het Sint Alfonsus jongenskoor een rijke bron van (kerk)-

zangers is geweest.

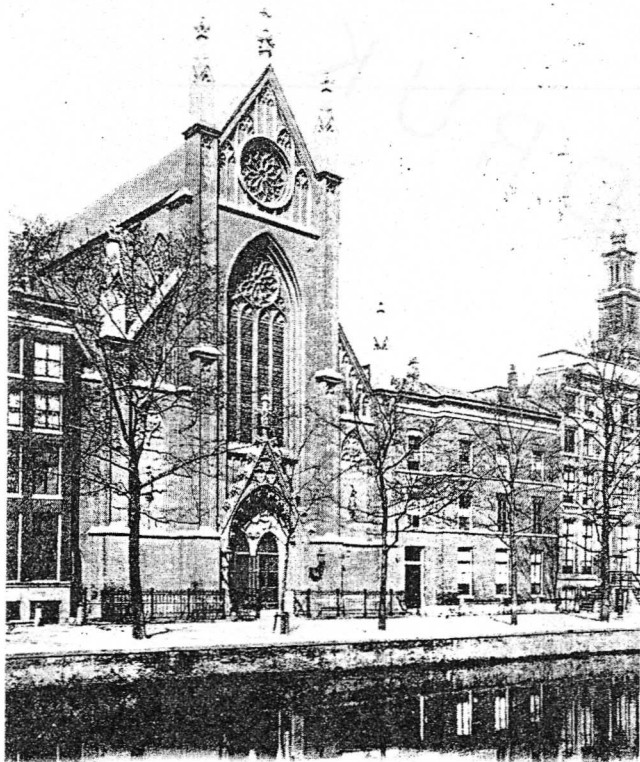
Zondigen tegen regels

Ook de dirigenten na Cuypers leg-

per jaar een programma uit met de in de volgende drie maanden uit te voeren kerkmuziek. Alleen tijdens de vakantiemaanden wordt de mu-

ning niet alleen staat, blijkt uit de belangstelling voor de wekelijkse Hoogmis, niet alleen een gevolg van de uitgevoerde muziek, maar ook

Ons Amsterdam 145

O. L. V. Kerk Singel.

Amsterdam. 13-12-00. L. L. Nieuw mag met de Kerstdagen op reis, dus ik kan u spreken. nu kom. althit na de feestdagen. Hoe is 't thuis. Ik hoop goed. Eduard reed geheel beter zek. Lieve stille geliefde, maar dan kan men het ook volhouden. Gefele uitend met Henri. Groet Pa en Edwart van mij. Dure ik was.

Titg: J. H. Schaefer, Amsterdam. No. A. 54.

den de nadruk op het Gregoriaans, de klassieke polyfonie en de moderne kerkmuziek, waaronder ook muziek van hedendaagse componisten als Andriessen. In de jaren zestig echter werd de kloof tussen deze uitersten gedicht, schoorvoetend verschenen missen en motetten van Haydn, Schubert en Mozart op het programma. Dit was uiteraard niet in overeenstemming met de regels van de Sint Gregoriusvereniging, waar de mening heerste, dat deze composities zich al even weinig om de gewijde tekst bekommerden als om de eredienst.

Deze regels zouden niet de enige zijn, waartegen het Sint Alfonsuskoor zou zondigen. Door de ontvolking van de binnenstad werd het steeds moeilijker het jongenskoor in stand te houden en noodgedwongen werd naast het herenkoor een dameskoor opgericht. Enerzijds een spijtig gebeuren omdat dit het einde betekende van het jongenskoor, dat toch een eigen klankkleur heeft, anderzijds een reden voor dankbaarheid, omdat het dameskoor in korte tijd in staat bleek het bestaande repertoire in te studeren.

Tegen eenzijdige keus

Sinds 1968 geeft het koor driemaal

ziekkeuze bepaald door het aantal aanwezige leden. Zo is het mogelijk elke zondag in de Onze-Lieve-Vrouwenkerk een Hoogmis met Latijnse gezangen te verzorgen. Hiermee bevindt het Sint Alfonsuskoor zich tussen diegenen die een preconciliaire liturgie voorstaan en hen, die menen dat een liturgieviering alleen met gezangen in de volkstaal kan geschieden. Het koor probeert open te staan voor de kerkmuziek, zoals die door de eeuwen heen is gecomponeerd.

De proclamatie van de hedendaagse katholieke kerkmuziek als alleenzalmakend betekent onzes inziens een breuk met het verleden; doorredenerend zou men moeten concluderen dat alleen in moderne gebouwen gekerkt kan worden. Dat het koor in deze me-

Hubert Cuypers

HERINNERING AAN 26 DECEMBER 1923.

De Onze-Lieve-Vrouwenkerk aan de nog autoloze Keizersgracht van omstreeks 1900 (op de briefkaart staat abusievelijk Singel). Deze in de jaren 1852-1854 naar ontwerp van Th. Molkenboer opgetrokken kruisbasiliek was in ons land de eerste grote kerk in neogotische stijl. (Prentbriefkaart uit de verzameling van L. C. Schade van Westrum)

Hubert Cuypers op zijn vijfzigste verjaardag (26 december 1923)

Populaire Uitvoering

VAN

KERK-MUZIEK

(hoofdzakelijk van nieuwere Meesters)

DOOR HET

St. Alphonsus-Koor

der Redemptoristen-Kerk, hier ter stede,

ONDER LEIDING VAN DEN HEER

HUBERT CUYPERS,

Organist en Onder-Directeur van genoemd Koor.

ORGEL-BEGELEIDING

VAN DEN HEER

PHILIP LOOTS,

op Donderdag 26 April 1894,

IN HET

Gebouw van de Maatschappij voor den Verhonden Stand,

Kloveniersburgwal,

Te AMSTERDAM.

Orgel uit het Magazijn van den Heer BREERAET.

Druk van Jossé, Bollinger & Co., N.-dijk 110, Amst.

15 Cent.

van de door de paters Redemptoristen verzorgde liturgie en de sfeer van de door Molkenboer gebouwde kerk.

Onontbeerlijk voor een verantwoorde uitvoering van kerkmuziek is de beschikbaarheid van een goed orgel. De Onze-Lieve-Vrouwenkerk beschikt over een mooi instrument, dat een interessante geschiedenis heeft. In 1859 werd een nieuw orgel geplaatst, dat in vier jaar was gebouwd door broeder Caspar en dat sindsdien herhaalde malen is uitgebreid: al in 1864 door de broeders Simon en Vincent, in 1869 door broeder Caspar, omstreeks 1900 door de firma Maarschalkerweerd en omstreeks 1960 door de firma Adema Schreurs.

Ontvolking, toenemende onkerkelijkheid

Een jubileum is niet alleen een gelegenheid om terug te kijken, maar ook om vooruit te zien. Op het eerste gezicht is de toekomst somber. Volgens de annalen van de paters Redemptoristen was de Onze-

Lieve-Vrouwenkerk in vroeger jaren een brandpunt van activiteiten, wat blijkt uit het grote aantal verenigingen en congregaties, die aan de kerk verbonden waren. Van deze verenigingen zijn het koor en het collectantencollege overgebleven. De oorzaken zijn velerlei: ontvolking van de binnenstad, toenemende onkerkelijkheid en meer recreatiemogelijkheden binnen- en buitenshuis.

Wij hopen echter dat mede door de groeiende belangstelling voor de klassieke kerkmuziek en door de sfeervolle liturgievieringen in de Onze-Lieve-Vrouwenkerk het Sint Alfonsuskoor nog vele jaren mag blijven functioneren, niet alleen ter stichting van de kerkgangers maar ook voor het genoegen dat de koorleden aan actieve muziekbeoefening beleven.

Bronnen:

Gedenkboek bij het 75-jarig jubelfeest van de vestiging der eerwaarde Paters Redemptoristen te Amsterdam (1925)

Hubert Cuypers 80 jaar (1953)

Dirigenten van het Sint Alfonsuskoor	
1881	pater W. Smit CSSR
1881-1883	A. Kors
1883-1884	A. Ebbinkhuizen
1884-1894	pater Bogaerts CSSR
1894-1911	H. Cuypers
1911-1913	broeder Anselmus CSSR
1913-1918	H. Cuypers
1918-1928	Th. Ponten
1928-1944	J. Huider
1944-1953	Chr. Maas
1953-1954	L. Schwirtz
1954-1955	L. Nelissen
1955-heden	A. van Dalen

1 Het Sint Alfonsuskoor is genoemd naar de heilige Alfonsus Maria de Liguori, de stichter van de congregatie van de Allerheiligste Verlosser (Redemptoristen).

2 De Sint Gregoriusvereniging is genoemd naar paus Gregorius I (590-604), die de toenmalige kerkmuziek heeft verzameld en gecodificeerd, en naar wie de Gregoriaanse muziek genoemd is.

3 Later kwamen de jongens ook uit de wijken die nu Oud-West en Oud-Zuid heten.